

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Náhrada újmy za narušení dovolené

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autor: Eva Chvátalová

2015
VIII. ročník

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VIII. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval(a) samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 15. dubna 2014

.....
Eva Chvátalová

Anotace

Tato práce se věnuje problematice nároku na náhradu za narušení dovolené jako nového institutu českého občanského práva. Cílem je zmapovat vývoj, který k jeho zavedení vedl, nastínit jeho výhody a nevýhody a srovnat účinnou právní úpravu s předešlou a také s přístupy některých dalších evropských států. V neposlední řadě je pozornost věnována vlivu práva Evropské unie na dané téma, především rozsudků Soudního dvora Evropské unie a směrnice Rady č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy.

Annotation

This paper deals with the issue of claim for compensation for the loss of enjoyment of holiday as a new institute of Czech civil law. The aim is to map the history that led to its introduction, outline its advantages and disadvantages and compare effective legislation with previous approaches and some other European states. Finally, attention is paid to the influence of the law of the European Union on this topic, especially of the judgements of the Court of Justice of the European Union and of the Council Directive 90/314/EEC on package travel, package holidays and package tours.

Obsah

Anotace	3
Annotation.....	3
1. Úvod	5
2. Vymezení pojmů.....	6
2.1 Újma	6
2.2 Újma majetková a její náhrada.....	6
2.3 Újma nemajetková a její náhrada.....	7
2.4 Újma za narušení dolovené nebo újma za ztrátu radosti z dovolené?	7
2.6 Pojem institutu náhrady za narušení dovolené v jiných evropských úpravách	8
2.7 Pořadatel a zákazník.....	9
2.8 Zájezd a dovolená.....	10
3. Vývoj úpravy v českém právu	11
4. Úprava dle českého občanského zákoníku.....	12
5. Úprava ve vybraných evropských zemích	15
5.1 Německo.....	15
5.2 Rakousko	18
6. Judikatura	19
6.1 Judikatura ČR.....	19
6.2 Judikatura Soudního dvora Evropské unie	21
7. Závěr.....	24
8. Použité prameny	26
8.1 Právní předpisy.....	26
8.2 Literatura	26
8.3 Judikatura	26
8.4 Další prameny.....	26

1. Úvod

Žijeme v uspěchané době. Čím více se život ještě zrychluje, tím více získává na důležitosti odpočinek, fyzický a zejména psychický. Nové síly se snažíme načerpat různými způsoby - někdo sportem a někdo lenošením, ať už v pohodlí domova nebo mimo něj. Častěji se tedy svěřujeme do rukou cestovních kanceláří či agentur, aby nám zájezd zajistily a my se nemuseli o nic starat. Vzdůstá tedy význam smluv o zájezdu a potřeba jejich problematiku dostatečně kvalitně upravit včetně příslušné odpovědnosti.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, vychází těmto potřebám vstříc a v §2543 přináší ustanovení o náhradě újmy za narušení dovolené. Jedná se o institut v českém právu zcela nový, ač i podle dřívější úpravy byla taková náhrada přiznávána. Účinný občanský zákoník však přichází s jasnějším řešením, kterým reaguje na obdobné přístupy k této problematice v dalších evropských zemích a především na právo evropské unie, které se touto otázkou také zabývá. Co však od těchto nových ustanovení očekávat a jak je vykládat? Co vše lze subsumovat pod pojem *narušení*? Jak tuto újmu kvantifikovat? To jsou otázky, na které se chci ve své práci zaměřit. Neopomenu ani komparaci s úpravami v jiných evropských zemích, které se staly tvůrcům účinného občanského zákoníku inspirací.

2. Vymezení pojmů

2.1 Újma

Občanský zákoník účinný od 1.1.2014 vnesl do českého práva mnoho nového, koncepci újmy a odpovědnosti za ni nevyjímaje. Podle dosavadního pojetí se újmou rozuměla především škoda jakožto ztráta na majetku, tedy újma materiální. Újma nemajetková byla odčiňována jen u úzkého okruhu stanovených případů, např. bolestné. Občanský zákoník č. 89/2012 pod pojmem *újma* rozumí jednak újmu na jmění, tedy škodu, a jednak újmu nemajetkovou.

Pro vznik nároku na náhradu majetkové i nemajetkové újmy musí samozřejmě nadále být naplněny čtyři podmínky:

1. porušení povinnosti - uložené zákonem, ze smlouvy, nebo vyplývající ze zásad dobrých mravů;
2. vznik předmětné újmy - ať již majetkové či nemajetkové;
3. příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem újmy a
4. zavinění škůdce - tato podmínka se však neuplatňuje u smluvní odpovědnosti k náhradě škody, jelikož smluvní vztah je vztahem fiduciárním a proto je třeba při porušení smlouvy postupovat přísněji¹.

Bez těchto předpokladů nelze dovést odpovědnost škůdce a požadovat po něm náhradu. Kde je však nárok na náhradu újmy blíže upraven, mohou přistoupit některé další faktory. Jako příklad uveďme škodu z provozu dopravních prostředků, která je hrazena, pokud byla vyvolána zvláštní povahou provozu dopravy². Nejinak tomu je i v případě náhrady újmy za narušení dovolené, na niž se ve své práci budu soustředit, kde z §2543 mj. dovedíme, že náhrada přísluší jen sloužila-li cesta zákazníka k účelu dovolené, tedy relaxaci a rekreaci.

2.2 Újma majetková a její náhrada

Teorie i praxe se shoduje na tom, že se majetkovou újmou rozumí ztráta na majetku kvantifikovaná v penězích³. Škodu je škůdce povinen nahradit vždy - v souvislosti s takovou

¹ ŠVESTKA, Jiří.: *Občanské právo hmotné III.* (přednáška) Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 10.12.2013

² §2927 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³ ŠVESTKA, Jiří.: *Občanské právo hmotné III.* (přednáška) Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 10.12.2013.

náhradou mluvíme o odškodňování⁴. Preferuje se odstranění škody naturální restitucí, tedy uvedením v předešlý stav⁵. Teprve nelze-li tento postup realizovat nebo žádá-li to poškozený, přistupuje se k relativní kompenzaci - náhradě v penězích. V takovém případě má poškozený nárok na náhradu nejen skutečné škody (damnum emergens), představované částkou, o kterou se jeho majetek zmenšil, ale též ušlého zisku (lucrum cessans), spočívajícího v nerozmnožení majetku poškozeného, jenž byl při normálním chodu věcí důvodně očekáván.

2.3 Újma nemajetková a její náhrada

Povinnost k náhradě nemajetkové újmy (odčinění) na škůdce dopadá jen ve dvou případech: zaprvé, pokud si strany její náhradu výslovně sjednaly, a zadruhé, pokud tak stanoví zákon. Zda se jedná o majetkovou nebo nemajetkovou újmu je tedy otázkou, na kterou je nutno nejprve nalézt odpověď. Pokud bychom v případě újmy za narušení dovolené došli k závěru, že je újmou majetkovou, náhrada by zákazníkovi příslušela vždy. V případě klasifikace této újmy jako újmy nemajetkové by bylo zavedení práva na náhradu újmy za narušení dovolené v kodexu občanského práva klíčové, neboť pokud by v zákoně výslovně stanoveno nebylo, omezoval by se vznik odpovědnosti v této oblasti pouze na ujednané znění smlouvy. Zákazník by tedy musel být při sjednávání smlouvy o zájezdu zvláště ostražitý a povinnost pořadatele k náhradě této speciální nemajetkové újmy si vyjednat.

Stran náhrady nemajetkové újmy doznal český právní řád od roku 2014 řadu změn. Dřívější přesné bodové hodnocení bylo nahrazeno kritériem přiměřeného zadostiučinění, které poskytuje soudům poměrně široký prostor k uvážení.

2.4 Újma za narušení dovolené nebo újma za ztrátu radosti z dovolené?

Původní návrh rekonstruovaného občanského zákoníku obsahoval jiný pojem, než jaký pod §2543 najdeme dnes ve znění účinném od 1.1.2014. Místo s náhradou újmy za narušení dovolené počítal s náhradou za ztrátu radosti z dovolené⁶. Takové označení vyvolalo ve společnosti velké emoce a spekulace a bylo často propíráno i médii, ač je na místě poznamenat, že stejný termín zavedlo hned několik evropských zemí (zmiňme například

⁴ srov. §2894 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵ srov. §2951 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶ FISCHEROVÁ, Jana.: Sněmovnou prošel návrh nového občanského zákoníku. V: *Parlamentní listy* [online]. Listopad 11, 2011 8:04 PM [cit. 2015-04-12]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profily/Ing-Jana-Fischerova-CSc-2266/clanek/Snemovnou-prosel-navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-9526>

Rakousko či Velkou Británií). Zavládla obava týkající se prokazování vzniku takové újmy a jejího následného nahrazování. Jak se bude v praxi postupovat, když radost nelze ničím změřit? Kde je hranice, kterou musí rozčarování zákazníka překročit, aby bylo způsobilé vymoci mu odpovídající zadostiučinění? Bude vůbec možné sjednotit soudní praxi v rozhodování o tak subjektivně zabarveném institutu? V reakci na vášně, které se po návrhu rozpoutaly, zákonodárce v konečném návrhu zavedl uchopitelnější pojem újmy za narušení dovolené. Obsahově ke změně nedošlo; předešlo se tak však nejistotě, kterou sousloví *ztráta radosti* vyvolává. Obavy jsou dle mého názoru pochopitelné, jedná-li se o institut, který má být to českého práva zaveden zcela nově. V některých jiných evropských státech, kde je nárok na náhradu ztráty radosti z dovolené přiznáván judikaturou, například ve Velké Británii, se pojem přirozeně vžil a nebudí tak již žádné vášně.

2.6 Pojem institutu náhrady za narušení dovolené v jiných evropských úpravách

Evropské země se liší nejen přístupem a rozsahem náhrady, ale i označením újmy za narušení dovolené. Zatímco český zákonodárce nakonec zvolil poměrně neutrální variantu v podobě *narušení dovolené*, řada států na starém kontinentě se naopak vydala cestou dlážděnou subjektivním zabarvením.

V sousedním Německu se lze setkat s označením *nutzlos aufgewendete Urlaubszeit*, v překladu *zbytečně strávený čas dovolené*. Pojem tedy akcentuje účel dovolené - odpočinek. Obdobně jako české *narušení dovolené* ponechává více stranou subjektivní stránku věci a soustředí se na výsledek, který zákazník od dovolené očekává.

Rakouský zákon na ochranu spotřebitele se již ubírá jinou cestou. Je zde zaveden pojem *Entgang von Urlaubsfreude* - ztráta radosti z dovolené, který byl v návrhu českého rekodifikovaného občanského zákoníku zvažován a po velmi emotivních debatách v řadách odborné i laické veřejnosti nakonec opuštěn. V souladu se subjektivně zabarveným označením tohoto institutu přihlíží Rakušané při rozhodování o náhradě mimo jiné i k osobním životním poměrům.

S obdobným označením jako v Rakousku se setkáme i ve Velké Británii. Ta tuto újmu označuje jako *loss of enjoyment of holiday*, tedy opět ztráta radosti z dovolené. Na rozdíl od

výše uvedených zemí však úpravu tohoto institutu nenalezneme výslovně zmíněnou v občanském zákoníku, protože byla postupně vytvořena rozhodovací činností soudů⁷.

Stejnou cestou se vydalo i Nizozemí; článek 510 nizozemského občanského zákoníku zmiňuje také náhradu za ztrátu radosti z dovolené⁸.

2.7 Pořadatel a zákazník

Koho vlastně rozumíme pořadatelem a koho zákazníkem? Občanský zákoník tyto pojmy nedefinuje. Tak nečinil ani dříve účinný občanský zákoník, který smluvní strany cestovní smlouvy vymezil jako *provozovatele cestovní kanceláře*, pro něhož dále užíval legislativní zkratku cestovní kancelář, a *zákazníka*⁹. Nově upravená smlouva o zájezdu se zákazníkem dále počítá, nicméně pojem provozovatele cestovní kanceláře nahrazuje pojmem *pořadatel*.

Ani jeden z těchto kodexů nedefinuje, jak zmíněné pojmy vykládat. Vděčnou výpomoc v tomto směru dříve poskytovala definice cestovní kanceláře v zákoně o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, která cestovní kancelář vymezila jako podnikatele, který je na základě koncese oprávněn organizovat, nabízet a prodávat zájezdy¹⁰. *Pořadatel* však v tomto ani jiném zákoně definován není. Pořadatelem zájezdu však zřejmě bude opět jen cestovní kancelář a v tomto ohledu se vymezení této smluvní strany nezmění¹¹. Nicméně smlouva o zájezdu se svým charakterem řadí mezi spotřebitelské smlouvy, kde je zákazník spotřebitelem, tedy osobou, která uzavírá s podnikatelem smlouvu mimo oblast svého vlastního podnikání¹². Pořadatel je zpravidla podnikatelem a náleží mu z povahy věci postavení silnější smluvní strany. Z toho důvodu musí být zákazník důsledněji chráněn proti libovůli a vadnému plnění ze strany pořadatele. Za pořadatele proto dle zákona považujeme

⁷ ŽIARAN, Pavel. *Loss of enjoyment of holiday, does it provide a legitimate basis for a legal institute? A marketing answer*. [online]. Brno, 2013 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.pefka.mendelu.cz/predmety/simul/PEFnet13/prispevky/ZiaranMkg.pdf>. Příspěvek do sborníku konference. Mendelova univerzita v Brně.

⁸ NIEPER, Franz. *Niederländisches Bürgerliches Gesetzbuch. Buch 6, Allgemeiner Teil des Schuldrechts; Bücher 7 und 7A, Besondere Verträge / F. Nieper, A.S. Westerdijk (Red.); bearbeitet von Franz Nieper ... [et al.]*. München: Beck, 1995, s.197

⁹ srov. §852a a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹⁰ srov. §2 odst. 1 zákona č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 - 3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 942

¹² srov. §419 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

jednak i osobu, která nabízí zájezd veřejnosti nebo skupině osob podnikatelským způsobem, přičemž je nerozhodné, zda tak činí přímo samostatně nebo s využitím prostředníka, a i osobu, která, ač jednotlivé služby cestovního ruchu pouze zprostředkovává, vyvolá u zákazníků či potenciálních zákazníků přesvědčení, že je sama pořadatelem zájezdu jako celého souboru služeb¹³. Z toho důvodu lze nově za pořadatele považovat mj. i cestovní agenturu¹⁴, které bylo do 1.1.2014 možné přiřknout toliko postavení subdodavatele¹⁵.

2.8 Zájezd a dovolená

Za zájezd označuje občanský zákoník soubor služeb cestovního ruchu, který kumulativně naplňuje následující podmínky:

1. je uspořádán na dobu delší než 24 hodin
2. zahrnuje alternativně alespoň dvě z následujících plnění:
 - a. ubytování
 - b. dopravu
 - c. jinou službu cestovního ruchu, která není doplňkem výše uvedených a je významnou částí souboru nabízených služeb¹⁶.

Smlouva o zájezdu je pak zvláštním smluvním typem, kdy se jedna strana (pořadatel) zavazuje poskytnout předem stanovený soubor služeb cestovního ruchu a strana druhá (zákazník) se zavazuje zaplatit za něj dohodnutou cenu. Z hlediska teorie se tedy jedná o synallagmatický závazkový právní poměr.

Co se rozumí pod pojmem *dovolená* už se v zákoně nedočteme. Lze dovodit, že se jedná o jakýsi druh zájezdu, který je charakteristický svým účelem - odpočinkem a relaxací.

¹³ srov. §2523 odst. 1 a 2 zákona č. 89/20012 Sb., občanský zákoník

¹⁴ Provozovatel cestovní agentury (s legislativní zkratkou "cestovní agentura") je definován jako podnikatel, který je oprávněn na základě ohlášení volné živnosti nabízet a prodávat jednotlivé služby cestovního ruchu, organizovat kombinace služeb cestovního ruchu a nabízet je a prodávat jiné cestovní kanceláři za účelem jejího dalšího podnikání, zprostředkovávat prodej jednotlivých služeb cestovního ruchu pro jinou cestovní kancelář nebo cestovní agenturu, případně pro jiné osoby (dopravce, pořadatele kulturních, společenských, sportovních akcí apod.), zprostředkovávat prodej zájezdu pro jinou cestovní kancelář, přičemž cestovní smlouva v těchto případech musí být uzavřena jménem cestovní kanceláře, pro kterou je zájezd zprostředkováván. Viz §3 odst. 1 zákona č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ srov. Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 - 3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 943

¹⁶ §2522 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Proto také není náhrada za narušení dovolené přiznávána v např. v případě pracovních cest, které jako dovolenou nelze kvalifikovat¹⁷.

3. Vývoj úpravy v českém právu

Ač je náhrada újmy za narušení dovolené v českém právu novinkou, neznamená to, že by se za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. poškozeným náhrady nedostávalo. Nabízelo se několik možností, náhrada za nemajetkovou újmu v podobě ztráty radosti z dovolené však v občanském zákoníku výslovně zakotvena nebyla.

Zaměříme-li se na způsob náhrady nemajetkové újmy obecně, seznáme, že dle dříve platného a účinného práva se nemajetková újma odčítala za pomoci bodových tabulek. Nemajetková újma způsobená zásahem do práva na ochranu osobnosti či ublížením na zdraví, popř. usmrcením, byla v tabulce konkretizována a ohodnocena určitým počtem bodů. Vynásobením počtu bodů částkou, která připadala na jeden bod, se dosáhlo konečné výše náhrady, která poškozenému příslušela.

Konkrétněji, v hlavě XXI. zákona č. 40/1964 Sb., která se věnuje dle dřívější terminologie právě cestovní smlouvě, stanovuje ve třetím odstavci §852k, že má zákazník právo na vrácení rozdílu v ceně, pokud není možné zájezd uskutečnit jinak než zajištěním nižší kvality služeb, než jaká je v cestovní smlouvě sjednána. Dojde-li tedy k vadám zájezdu, nastupuje právo na náhradu škody¹⁸.

Ustanovení §852k však zcela neodpovídá směrnici Rady č. 90/314/EHS z 13.6.1990 o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy. Ta v čl. 5 zakotvuje právo zákazníka na náhradu nemajetkové újmy, což svým rozhodnutím, kterému budu ve své práci ještě věnovat pozornost, posvětil i Evropský soudní dvůr ve věci Simone Leitner v. TUI Deutschland GmbH & Co. KG. Jelikož je Česká republika jako členský stát povinna směrnice EU řádně provádět, druhou možností, jak se mohl zákazník domoci odpovídajícího zadostiučinění, byla náhrada škody způsobené neprovedením směrnice ES. Také bylo možné tento nedostatek překlenout eurokonformním výkladem a vykládat tak pojem škody širěji, aby odpovídal směrnici.

¹⁷ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). In: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. 2012, s. 522

¹⁸ HULMÁK, Milan. Ztráta radosti z dovolené. *Právní rozhledy*. 2009, č. 2., s. 52

Třetí možnou cestou byla odpovědnost za zásah do osobnostních práv zákazníka. Judikatura přiznávala nároky na náhradu nemajetkové újmy za pomoci §11 a následujících, pojednávajících o ochraně osobnosti¹⁹. Základní kámen představuje §11, který deklaruje právo fyzické osoby na ochranu její osobnosti. Domáhat se dle §13 může zejména upuštění od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, odstranění následků těchto zásahů a přiměřeného zadostiučinění. Náhradu nemajetkové újmy v penězích však zákon zmiňuje jen pro případ, kdy byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti a pouhé upuštění od neoprávněných zásahů, odstranění jejich následků a přiměřené zadostiučinění by se nejevilo postačujícím²⁰. Jedná se tedy vzhledem k náhradě újmy za narušení dovolené za ustanovení velmi široce formulovaná.

Některé cestovní kanceláře přiznávaly náhradu za ztrátu radosti z dovolené ještě za účinnosti zákona č. 40/1969. Postupovaly v těchto případech podle tzv. kodexu ITQ (International Travel Quality), tedy pojistného systému, který má pořadatel možnost sjednat se svou pojišťovnou²¹. Jedná se o soubor tabulek s výčtem nepříjemností, které během zájezdu mohou nastat, a jednotlivě je ohodnocuje. Zákazník tak může zjistit, jakou poměrnou částku může v případě výskytu toho kterého nedostatku od pořadatele požadovat. Přesahuje-li míra pochybení pořadatele dle rozpisu 50%, náleží zákazníkovi denní odškodné ve výši 1000 - 2000 Kč za ztrátu radosti²². Ač byl kodex využíván mnoha cestovními kancelářemi a je jimi využíván dodnes, jedná se pochopitelně o nezávazný dokument, který neposkytuje dostatečnou ochranu každému zákazníkovi.

4. Úprava dle českého občanského zákoníku

Jak již bylo předestřeno, úpravu institutu náhrady újmy za narušení dovolené obsahuje §2543 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Ten konkrétně stanoví, že:

¹⁹ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). In: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. 2012, s. 522

²⁰ §13 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

²¹ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Podpora regionů a cestovní ruch. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky [vid. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Dovolena-bez-starosti/Casto-kladene-dotazy>

²² Kodex International Travel Quality (ITQ). In: *Wwww.etics.cz* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.travel2002.cz/pdf/itq.pdf>

(1) Při porušení povinnosti, za niž odpovídá, nahradí pořadatel zákazníkovi vedle škody na majetku také újmu za narušení dovolené, zejména byl-li zájezd zmařen nebo podstatně zkrácen.

(2) Odstoupí-li zákazník od smlouvy nebo uplatní-li právo z vady zájezdu, není tím dotčeno jeho právo na náhrady podle odstavce 1.

Z ustanovení vyplývá několik podmínek, které musí být splněny, aby se poškozený náhrady mohl domoci. Předně musí být splněny obecné podmínky pro přiznání náhrady za újmu²³. Dále z prvního odstavce dovodíme, že nelze požadovat náhradu za újmu, kterou pořadatel zájezdu nezapříčinil ani nemohl nijak ovlivnit. Takovým případem je působení vyšší moci (*vis maior*). Pořadatel tak přirozeně nebude odpovídat například za to, že celá dovolená u moře proprší. Takovou okolnost není při nejlepší vůli schopen předvídat a je tedy nemyslitelné, aby za ni nesl následky.

V tomto ohledu byla dosavadní úprava v §852j odst. 2 konkrétnější, když vypočítávala tři liberační důvody ve prospěch pořadatele zájezdu (resp. cestovní kanceláře). §2543 odst. 1 účinného občanského zákoníku je tedy přísnější.

V ustanovení jsou demonstrativně vypočteny dva případy, ve kterých zákazníkovi náhrada za narušení dovolené náleží. Jedná se zřejmě o ty nejčastější případy, které mohou nastat - jednak zmaření zájezdu a jednak jeho podstatné zkrácení. *Podstatné zkrácení* zájezdu je však nutno nevytrhávat z kontextu celé věty - i ono musí být způsobeno porušením povinnosti, za kterou pořadatel odpovídá. Není proto možné žádat náhradu v případě, kdy dojde např. ke zpoždění letu. Taková situace je opět zásahem vyšší moci a ačkoli není v oblasti cestovního ruchu ničím neobvyklým a v jejích důsledku opravdu může dojít k podstatnému zkrácení zájezdu (takové riziko je především u kratších pobytů, kupříkladu u oblíbených tzv. eurovíkendů), na jejím základě nárok na náhradu újmy nevzniká.

V prvním odstavci zákonodárce akcentuje fakt, že se tato specifická náhrada uplatňuje vedle náhrady za škodu, což koresponduje s ustanovením §2894, že škodu je škůdce povinen nahradit vždy.

Zajímavý je i odstavec druhý. I když se zákazník rozhodne od smlouvy odstoupit nebo uplatnit právo z vady zájezdu, nezaniká tím jeho právo na náhradu újmy za narušení dovolené.

²³ Viz bod 2.1 této práce.

Tím je zdůrazněna specifická tohoto institutu a také jeho význam, který v uspěchané a upracované moderní společnosti jen roste.

Celý šestý díl části čtvrté nyní účinného občanského zákoníku reflektuje směrnici Rady z 13. června 1990 č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy. Po vstupu České republiky ji samozřejmě musela zohlednit i předchozí úprava v Hlavě XXI., pojednávající o cestovní smlouvě, nicméně tak nebylo učiněno příliš důsledně. Občanský zákoník dnes účinný se snaží tyto nedostatky napravit a požadavky směrnice pečlivě promítnout do vnitrostátní úpravy. Bez toho lze pak totiž účelu směrnice dosáhnout obtížněji, cestou eurokonformního výkladu, protože směrnice je instrumentem práva Evropské unie, který nemá přímý účinek a jeho obsah musí být tedy implementován do vnitrostátního práva jednotlivých členských států²⁴.

Důvodů, pro které Rada již před čtvrtstoletím zmiňovanou směrnicí přijala, nebylo pomálu. Vypočtené jsou v preambuli směrnice, kde nalezneme důvody jak formálního (např. uvedení záměru harmonizace právní úpravy souborných služeb ve sdělení Komise, které bylo Radou schváleno v roce 1986, cestovní ruch jako součást vnitřního trhu či deklarovaný volný pohyb služeb), tak i materiálního (význam cestovního ruchu v závazkovém právu, potřeba důsledné a harmonizované ochrany spotřebitele ve všech členských státech) charakteru²⁵. Především zájem na řádné ochraně spotřebitele, která by podnítila zájem občanů nakupovat souborné služby nejen v jejich domovském státě, ale též jinde na území Evropského hospodářského společenství, byl hnacím motorem při vydání směrnice. Bude-li se spotřebitel moci spolehnout, že se případné náhrady domůže bez potíží i v jiném členském státě (samozřejmě za předpokladu, že mu na ni vznikne nárok), nebude váhat využít služeb zahraničních subjektů nebo se za nimi naopak do zahraničí vydat, což podpoří funkčnost volného pohybu služeb jako jedné ze čtyř základních svobod vnitřního trhu, které evropské společenství garantuje.

O odpovědnosti pořadatele zájezdu za majetkovou i nemajetkovou újmu včetně specifické újmy za narušení dovolené pojednává již zmiňovaný článek 5 směrnice. V bodě prvním je zakotveno, že pořadatel za újmu odpovídá, přestože konkrétní závazek neplnil on sám, nýbrž tak činil prostřednictvím jiného poskytovatele služeb. S tím koresponduje ustanovení §2542 nové úpravy, která navazuje na §852i odst. 1 úpravy staré. Otázkou

²⁴ C-168/00 *Simone Leitner v. TUI Deutschland GmbH & Co. KG*. ECLI:EU:C:2002:163, bod 11.

²⁵ Srov. Preambulu směrnice Rady z 13. června 1990 č. 90/314/EHS

odpovědnosti pořadatele zájezdu i za vadné plnění na straně jiného poskytovatele služeb se zabýval i Nejvyšší soud v rozsudku 30 Cdo 3577/2006²⁶.

Klíčovým ustanovením je bod 2 článku 5. Na jeho základě vzniká zákazníkovi právo na náhradu škod vzniklých v důsledku neplnění nebo nesprávného plnění smlouvy. Anglické znění zde používá termín *damage*, aniž by bylo konkretizováno, zda je tím míněna újma majetková či nemajetková. Tato nejasnost byla odstraněna rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie ve věci *Leitner vs. TUI Deutschland GmbH & Co. KG* z 12. března 2002. Oficiální český překlad směrnice uvádí pojem *škoda*, což je s přihlédnutím k nové koncepci újmy také zavádějící, nicméně zmíněné rozhodnutí jasně stanovuje, jaký obsah se pod bodem 2 článku 5 skrývá a jak má být vykládán.

Odpovědnost pořadatele za jím zaviněnou újmu však není absolutní. Liberačními důvody jsou zavinění zákazníka, zavinění třetí osoby nezúčastněné na poskytování zájezdu, jestliže vzniklé nedostatky nebylo možno předvídat nebo překonat, nebo konečně zásah vyšší moci nebo vznik události, kterou nebylo možné pořadatelem předpokládat nebo překonat ani při řádné péči.

5. Úprava ve vybraných evropských zemích

5.1 Německo

Významnou inspirací nové české úpravě náhrady újmy za narušení dovolené byl právě německý občanský zákoník. Cestovní smlouvu upravuje ustanovení §651a a následující občanského zákoníku (*Bürgerliches Gesetzbuch*, dále jen "BGB"). Výslovné zakotvení povinnosti pořadatele k náhradě obsahuje §651f a jeho výkladu je v komentářích věnována velká pozornost.

První odstavec §651f stanoví, že bez ohledu na snížení ceny nebo výpověď může cestující požadovat náhradu škody za nesplnění, ledaže nedostatek cesty spočívá v okolnosti, za kterou není organizátor odpovědný. Druhý odstavec potom říká, že je-li cesta zmařena nebo značně pokažena, může cestující požadovat také přiměřené odškodnění v penězích za

²⁶ Viz bod 6.1 této práce.

zbytečně strávený čas dovolené²⁷. Oba tyto nároky je nutno u organizátora uplatnit do jednoho měsíce od předpokládaného konce zájezdu²⁸ a promlčují se po šesti měsících²⁹.

Nárok na náhradu újmy za zbytečně strávený čas dovolené je nezávislý na ostatních nárocích, které cestujícímu při nedostatcích zájezdu vznikají - např. právo na snížení ceny zájezdu při jeho nedostatku³⁰ nebo právo na náhradu škody za nesplnění dle §651f odst. 1 BGB. Může tedy být uplatňován jak samostatně, tak spolu s ostatními takovými nároky³¹. K tomu je potřeba tří předpokladů:

1. zájezd byl zmařen nebo značně pokažen,
2. cestující čas dovolené strávil zbytečně, a
3. v důsledku výše uvedených předpokladů mu vznikla škoda³².

Zmařením rozumíme situaci, kdy se zájezd vůbec neuskuteční, nebo musí cestující ihned po příjezdu na sjednané místo dovolené opět odjet a zájezd je tak ukončen ihned na samém začátku. To se může stát například v případě stávky letištního personálu, kdy jsou lety výrazně zpožděny či rušeny nebo pokud cestující na místě dovolené zjistí, že v hotelu není provedena žádná rezervace a nemá tedy zajištěno ubytování. *Značným pokažením* pak je případ, kdy po zohlednění všech okolností případu s přihlédnutím k druhu dovolené je zájezd hodnocen jako částečně nebo zcela zbytečný. K takovým situacím může dojít například z důvodu neustálých hlučných stavebních prací či nedostatku možností sportovního vyžití na sportovních zájezdech.

Důležitou roli při přiznávání náhrad za újmy vzniklé při zájezdu, zejména pak pro hodnocení, zda byl zájezd značně pokažen, sehrál v Německu frankfurtský zemský soud, který vytvořil tzv. frankfurtskou tabulku. Ta obsahuje seznam újem, které může při zájezdu zákazník pocítit, procentuálně je ohodnocuje a určuje tak míru slevy z ceny zájezdu, která je na základě té které újmy zákazníkovi přiznána. Obecně je zájezd považován za značně pokažený, pokud jeho nedostatky dosahují alespoň 50% jeho celkové hodnoty. Do jaké míry je vhodné vázat právo na náhradu nemajetkové újmy na takto pevně stanovenou hranici, je

²⁷ §651f Bürgerliches Gesetzbuch, BGBl I 2002, 42, 2909; 2003, 738

²⁸ Po uplynutí měsíční lhůty může být nárok uplatněn jen pokud cestující lhůtu zmeškal bez svého zavinění. Viz §651g odst. 1 BGB

²⁹ Promlčecí doba se staví ode dne, kdy cestující právo u organizátora uplatnil, až do dne, kdy ten takový nárok písemně zamítne. Viz §651g Bürgerliches Gesetzbuch, BGBl I 2002, 42, 2909; 2003, 738

³⁰ §651d Bürgerliches Gesetzbuch, BGBl I 2002, 42, 2909; 2003, 738

³¹ WESTERMANN, Harm Peter. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: besonderer Teil II (§§607-704). 3. Aufl. München: Beck, 1997, VII, s. 1559

³² Tamtéž.

otázkou. Frankfurtská tabulka jakožto pomocný nástroj výše zmíněného zemského soudu samozřejmě není nadána obecnou závazností, jedná se však o významnou pomůcku, které mohou při své rozhodovací činnosti využít i další soudy³³. Tabulka byla také předlohou pro tzv. ITQ kodex (International Quality Kodex), používaný v mnohých evropských zemích³⁴. Před účinností obč. zák. č. 89/2012 Sb. byl v této oblasti vodítkem i pro české soudy. Nevýhodou frankfurtské tabulky však je přílišné lpění na kvantifikaci, nikoli kvalifikaci nedostatků zájezdu.

Čas dovolené je zbytečně strávený tehdy, když cestující čas, který měl dle smlouvy užívat k účelu dovolené, takto nestrávil, přičemž je nerozhodné, zda se tak stalo v důsledku zmaření nebo značného pokažení zájezdu. Nedostatek, který újmu vyvolá, přitom může trvat po celou dobu zájezdu nebo jen po jeho část³⁵. Čas dovolené je zbytečně strávený i tehdy, pokud je nakonec cestující v důsledku okolností povinen zůstat doma a strávit tedy tzv. balkónovou dovolenou (*Balkonurlaub*). V takovém případě pak může nárokovat náhradu tzv. rekreační hodnoty (*Resterholungwert*), která je dána okolnostmi konkrétního případu³⁶.

Dříve byla náhrada ve výši hypotetické náhradní dovolené přiznávána jen výdělečně činným cestujícím. Studenti, důchodci či ženy v domácnosti se jí tedy nedomohli. Německý Spolkový soudní dvůr však později vydal stanovisko, které takový přístup označilo za nespravedlivý a rozšířilo tak okruh oprávněných. Dále je však při stanovení výše náhrady zohledňován i příjem cestujícího.

Zajímavou je i problematika přiznávání náhrad dle §651 f odst. 2 dětem, kterou se zabýval i Spolkový soudní dvůr. Děti nevnímají pokaženou dovolenou tak silně jako dospělí, i tak jim ale v určitých případech náleží náhrada hodnoty zážitků, kterých se jim mělo dostat. Vyčíslení takovou náhradu je však ještě složitější než v případě rekreační hodnoty, která cestujícímu náleží při balkónové dovolené³⁷.

³³ Informationen zum Reisenrecht. In: *Advoprax AG Kanzlei Agnesstraße* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.rechtspraxis.de/frankfurt.htm>

³⁴ Srov. bod 5.2 této práce.

³⁵ SOERGEL, Hans Theodor. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Bd 4/2, Schuldrecht III/2, (§§ 651a-704) / begründet von Hs. Th. Soergel ; neu herausgegeben von W. Siebert*. 12. Aufl. Stuttgart : Kohlhammer, 2000, s. 780

³⁶ WESTERMANN, Harm Peter. *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch: besonderer Teil II (§§ 607 - 704)*. 3. Aufl. München: Beck, 1997, VII, s. 1560

³⁷ WESTERMANN, Harm Peter. *Münchener Kommentar zum Bürgerliches Gesetzbuch: besonderer Teil II (§§ 607 - 704)*. 3. Aufl. München: Beck, 1997, VII, s. 1566

5.2 Rakousko

Rakouskou úpravu smlouvy o zájezdu (*Reiseveranstaltungsvertrag*, v doslovném překladu tedy cestovní smlouva) nalezneme v §31b a následujících zákona na ochranu spotřebitele (*Konsumentenschutzgesetz*).

Definice zájezdu se vzhledem k faktu, že Rakousko jakožto člen Evropské unie musí také transponovat směrnici č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, nikterak neliší od té české. V případě organizátora už k jistým změnám dochází; je zde vymezen jako osoba, která nikoli příležitostně vlastním jménem sjedná nebo nabízí jí organizované služby cestovního ruchu. Druhou smluvní stranou cestovní smlouvy je cestující, který je definován v tomtéž ustanovení jako osoba, která uzavře smlouvu o službách cestovního ruchu, každá další osoba, jejímž jménem ta která osoba ke smlouvě přistoupí, a každá osoba, která některé z těchto osob postupuje svá práva ("nabyvatel")³⁸.

Nárok na náhradu újmy za ztrátu radosti z dovolené pak má cestující tehdy, jestliže organizátor neposkytl podstatnou část smluvně dohodnutého plnění a to z důvodu zavinění na straně organizátora. Zákon tehdy přiznává cestujícímu nárok na přiměřenou náhradu ztráty radosti z dovolené. Při posuzování tohoto nároku je třeba přihlídnout zejména k závažnosti a době trvání vady, míře zavinění, účelu cesty a výši ceny³⁹.

Ačkoli tzv. frankfurtská tabulka vznikla díky soudu sousedního Německa, i v Rakousku se z ní při posuzování nároku na náhradu a její výše vychází. Rakouský Nejvyšší soud judikoval, že by měla být v rakouském právu používána jako základní orientační pomůcka, nicméně ve svém pozdějším rozhodnutí vyslovil, že není pramenem práva. Nepochází totiž od zákonodárce ani jím zmocněných správních orgánů a nemá normativní povahu. Není tedy nutno v každém případě dokazovat, že procentuální snížení ceny zájezdu přesně odpovídá tomu kterému v tabulce stanovenému nedostatku⁴⁰. Tabulka je pouhým nezávazným, ač respektovaným vodítkem.

Přestože rakouský Nejvyšší soud dal frankfurtské tabulce zelenou, v souladu s pořekadlem "jiný kraj, jiný mrav" vytvořil vídeňský právník Eike Lindinger s kolegyní Andreou Scheibenpflug tzv. vídeňský seznam jako rakouskou variantu frankfurtské tabulky. Vídeňský seznam obdobně jako frankfurtská tabulka obsahuje výčet nedostatků, se kterými se

³⁸ §31b Konsumentenschutzgesetz, BGBl. Nr. 140/1979

³⁹ §31e Konsumentenschutzgesetz, BGBl. Nr. 140/1979

⁴⁰ Wiener Liste. In: *Rechtsfreund* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.rechtsfreund.at/wiener-liste.htm>

může cestující na zájezdu potýkat, jim odpovídající procentuální snížení ceny a navíc ještě odkazy na příslušnou rakouskou judikaturu⁴¹.

6. Judikatura

6.1 Judikatura ČR

Jelikož byl nový institut náhrady újmy za narušení dovolené uveden v život s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tedy teprve přibližně před rokem a čtvrt, nevznikla zatím k této problematice žádná relevantní judikatura, která by zodpověděla četné otázky, které druhý odstavec paragrafu 2543 obestírají. Vzhledem k tomu, že obdobná náhrada byla přiznávána tuzemskými soudy i v předešlých letech, byť přirozeně za využití tehdy účinných jiných institutů, lze očekávat, že se bude rozhodovací praxe ubírat i nadále podobným směrem. Řadu nejistot je třeba vyjasnit, ale koneckonců směrnice Rady o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy letos již slaví kulaté patnácté výročí a do předchozí úpravy byla, byť s nedokonalostmi, implementována. Není tedy od věci připomenout alespoň nejvýznamnější český rozsudek, dotýkající se práva zákazníka na náhradu nemajetkové újmy, kterou může být při zájezdu postizen.

Bezesporu nejčastěji citovaným je judikát Nejvyššího soudu 30 Cdo 3577/2006. Nejvyšší soud se v něm vypořádával se situací, kdy na zpáteční cestě cestujících z dolovené došlo k dopravní nehodě autobusu, při níž zahynuli čtyři členové rodiny a pozůstalí žádali náhradu nemajetkové újmy podle ustanovení §11 a následujících tehdy účinného občanského zákoníku. Soud prvního stupně náhradu přiznal s odůvodněním, že úmrtím jmenovaných bylo zasaženo do osobnostních práv žalobců, neboť ta zahrnují i právo na soukromí, jehož integrální součástí je právo na rodinný život, přičemž povinnost újmu nahradit přičkl kromě dopravce i cestovní kanceláři. Vycházel při tom z obecné odpovědnosti za škodu, k jejíž náhradě je škůdce povinen i byla-li škoda způsobena při jeho činnosti těmi, které k této činnosti použil⁴². Jestliže tedy nehoda vznikla zaviněním dopravce, za újmu odpovídá i cestovní kancelář, která jej k realizaci svých služeb využila.

Odvolací soud však při posouzení stejných ustanovení dospěl k jinému závěru. Namítal, že cestovní kancelář se nedopustila žádného protiprávního jednání a tudíž nemůže za nehodu a její důsledky nést odpovědnost. Odvození odpovědnosti cestovní kanceláře toliko z

⁴¹ Tamtéž.

⁴² §420 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

povinnosti generální prevence stanovené občanským zákoníkem dle jeho názoru není dostatečným; proto za vzniklou nemajetkovou újmu odpovídá a k její náhradě je povinen pouze dopravce.

K Nejvyššímu soudu se pak žalobci odvolali s poukazem na nesprávné právní posouzení věci soudem odvolacím. Argumentovali skutečností, že s cestovní kanceláří byla uzavřena cestovní smlouva, jejímž obsahem byl určitý souhrn služeb cestovního ruchu, včetně dopravy. Využil-li poté organizátor zájezdu dopravce k uskutečnění této části sjednaných služeb, je za jeho řádné plnění spolu s dopravcem solidárně odpovědný a tudíž také povinen k náhradě újmy. Odkazovali také právě na směrnici Rady č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, která v článku 5 zakotvuje odpovědnost organizátora zájezdu za řádné plnění závazků vyplývajících ze smlouvy bez ohledu na to, zda tyto závazky plní přímo sám organizátor nebo jiný poskytovatel služeb⁴³.

Nejvyšší soud připomněl, že ke vzniku nároku na náhradu újmy musí být kumulativně splněny tři předpoklady: zásah způsobilý vyvolat poruchu či ohrožení v daném případě osobnostního práva, protiprávnost takového zásahu a příčinná souvislost mezi nimi⁴⁴. Jsou-li tyto premisy naplněny, nastupuje odpovědnost za nezákonný zásah do osobnostních práv a také povinnost k poskytnutí přiměřeného zadostiučinění⁴⁵, které může mít morální či peněžní podobu. Zásah také může spočívat jak v jednání, tak v opomenutí⁴⁶.

V návaznosti na výše uvedené vytkl dovolací soud soudu druhého stupně, že nevzal v úvahu fakt, že odpovědnost za zásah do osobnostních práv je objektivní a uplatňuje se bez ohledu na zavinění subjektu. Odpovědnosti by se cestovní kancelář mohla zprostit, kdyby prokázala, že tuto škodu nezavinila ona ani ti, které při své činnosti použila, škodu způsobil zákazník sám či třetí osoba, která není spojena s poskytováním zájezdu, pokud tuto skutečnost nebylo možné předpokládat či překonat, nebo škoda vznikla neodvratitelnou událostí, které nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat. Žádný z těchto liberačních důvodů však naplněn nebyl a proto cestovní kancelář za vzniklou nemajetkovou újmu odpovídá také. Tato skutečnost se možná jeví jako přísná, nicméně účelem úpravy cestovní smlouvy, zejména po implementaci příslušné směrnice, je chránit zákazníka (spotřebitele). Proto nelze než konstatovat, že cestovní kancelář je společně s

⁴³ Směrnice Rady č. 90/314/EHS ze dne 13. června o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy.

⁴⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2007, sp. zn. 30 Cdo 577/2006, dostupné na www.nsoud.cz

⁴⁵ §13 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

⁴⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2007, sp. zn. 30 Cdo 577/2006, dostupné na www.nsoud.cz

dopravcem odpovědna za nemajetkovou újmu vzniklou zásahem do osobnostních práv žalobců.

6.2 Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Nejnámějším a také bezesporu nejvýznamnějším případem, který je nezbytné zmínit, je rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci Simone Leitner vs. TUI Deutschland GmbH & Co. KG. z 12. března 2002. Tento rozsudek je v souvislosti s odpovědností pořadatele zájezdu za specifickou nemajetkovou újmu velmi často skloňován, neboť právě on dovodil právo na její náhradu z čl. 5 směrnice č. 90/314/EHS a zasáhl tak významně do této části spotřebitelského práva.

Ke skutkovému stavu je třeba uvést, že Simone Leitner je rakouskou občankou, která ve svých devíti letech absolvovala s rodiči zájezd do Turecka. Během tohoto čtrnáctidenního pobytu Simone dokonce oslavila své desáté narozeniny, z čehož lze dovodit, že tato rodinná dovolená byla pro Leitnerovy výjimečnou záležitostí. V areálu hotelu trávila rodina celé dva týdny a vzhledem ke zvolenému programu pobytu se tu i stravovala. Přibližně v polovině dovolené však Simone onemocněla salmonelózou. Salmonelóza je bakteriální onemocnění vyžadující ošetrovací dobu přibližně 7 až 14 dní⁴⁷ a je provázena nepříjemnými průjmy, zvracením, úzkostí a horečkou, která se v Simonině případě vyšplhala až na 40 stupňů. Je tedy nábledni, že celý zbytek pobytu byl pro Simone i její rodiče ztracen a byli nuceni jej strávit na hotelovém pokoji. Pohybovala-li se rodina po celý dosavadní čas pobytu v areálu hotelu, bylo nepochybné, že se dívka musela nakazit zdejším jídlem. Stejným onemocněním navíc trpěla řada dalších hotelových hostů.

Po návratu z nepodařené dovolené se Leitnerovi rozhodli domáhat náhrady po cestovní kanceláři. Sepsali stížnost, na kterou však nedorazila žádná odpověď. V reakci na tuto skutečnost proto podali jménem své dcery žalobu na náhradu škody v celkové výši 25 000 rakouských šilinků. Soud prvního stupně jim však přiznal jen 13 000 rakouských šilinků, tedy přibližně polovinu žalované částky. Ty měly navíc být jen bolestným, tedy náhradou za fyzickou bolest, kterou Simone v průběhu nemoci trpěla. Požadavek náhrady nemajetkové újmy, ztráty radosti z dovolené, kterou celá rodina na dovolené utrpěla, soud zamítl s tím, že žádný takový nárok není v rakouském právu výslovně zakotven a přiznat ho z toho důvodu tedy nelze.

⁴⁷ Salmonelóza. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Salmonel%C3%B3za>

Leitnerovi se s takovým závěrem ale odmítli smířit a proti rozsudku se odvolali k Zemskému soudu v Linci. Ten nerozporoval tvrzení soudu prvního stupně, že rakouské právo výslovně nepřiznává nárok na náhradu nemajetkové újmy při zájezdu, nicméně upřel pozornost k směrnici Rady č. 30/314/EHS z 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy. Směrnice, sekundární pramen práva Evropské unie, nezakládá práva a povinnosti mezi jednotlivci, k tomu je zapotřebí její implementace do národního práva, nicméně soud členského státu musí národní právo vykládat v souladu se smyslem a účelem příslušné směrnice tak, aby jich mohlo být dosaženo, což dovedl již Evropský soudní dvůr ve svém dřívějším rozsudku ve věci *Silhouette International Schmied*. Zemskému soudu v Linci bylo také známo, že německá judikatura byla v ohledu přiznávání náhrad za tento druh nemateriální újmy vstřícnější a takové nároky přiznává.

Po zvážení všech výše uvedených skutečností podal Zemský soud v Linci předběžnou otázku k Evropskému soudnímu dvoru, zda článek 5 zmiňované směrnice zakládá právo na náhradu toliko majetkové újmy, nebo i újmy nemajetkové, tedy ve prospěch spotřebitele, stanoví-li, že zákazník má právo na náhradu škody vzniklé neplněním nebo nesprávným plněním smlouvy.

Společnost TUI Deutschland GmbH společně s některými dalšími státy uváděly jako protiargument skutečnost, že směrnice vytváří pouze minimální standard ochrany spotřebitele uzavírajícího smlouvu o zájezdu. Jakákoli další úprava a ochrana a způsob jejich realizace má být upravena národním právem a spočívá tedy v rukou zákonodárců jednotlivých členských států. Jelikož rakouský zákonodárce ve své legislativě v diskutované oblasti žádný nárok na náhradu nemajetkové újmy nezakotvil, nelze ho bez této zákonné opory přiznat. Proti tomuto tvrzení bylo naopak uváděno, že vzhledem k tomu, že článek 5 nekonkretizuje pojem újmy, lze pod něj zahrnout jak újmu materiální, tak i nemateriální. Státům, které náhradu nemateriální újmy přiznávají, tak poskytuje vodítko k její úpravě, a státy, které tuto náhradu nepřiznávají, musí učinit příslušná opatření, protože jinak postupují v rozporu s touto směrnicí. Komise se k tomuto názoru přiklonila s tím, že ač se úprava náhrady nemateriální újmy v jednotlivých členských státech liší, v určitém rozsahu ji přiznávají všechny. Vyzdvihla také význam dovolené a připomněla četnost výskytu nemajetkových újem během zájezdů.

Soud tedy konstatoval, že s přihlédnutím k doslovnému znění příslušného článku i preambule směrnice je nepochybně účelem směrnice sblížit právní úpravu problematiky zájezdu v jednotlivých členských zemích, konkrétně podmínky odpovědnosti a odškodňování

mezi subjekty různých členských států. Rozdílná úprava v této oblasti může významně narušit hospodářskou soutěž na poli Evropské unie, neboť, jak již bylo zmíněno, nemajetková újma není v oblasti cestovního ruchu ojedinělým jevem. To vše korunuje fakt, že účelem směrnice je poskytnout ochranu spotřebiteli, zejména v oblasti, kterou pocítuje velmi a často. I implicitně lze ze čtvrtého pododstavce článku 5 odstavce 2 dovodit obsah směrnicí uváděného pojmu *damage*, když upravuje výši náhrady škody jiné než na životě a zdraví.

Leitnerovi tedy u Evropského soudního dvora uspěli a zasloužili se tak také o judikát zaujímající v evropském spotřebitelském právu významné místo.

7. Závěr

V souladu s vývojem a trendy jak v oblastech práva, tak i běžného soukromého života osob zavedl zákon č. 89/2012, občanský zákoník, do českého práva nový institut náhrady újmy za narušení dovolené, který zakotvuje zákazníkovi právo požadovat po pořadateli zájezdu relutární kompenzaci za pokaženou dovolenou. Demonstrativně je uvedeno, že náhrada přísluší zejména za zmaření či podstatné zkrácení zájezdu; konkrétních podob však může mít pokažená dovolená mnohem více. Ač se toto ustanovení jeví být v českém právu úplnou novinkou, není tomu tak. I bez výslovného zakotvení takového nároku byly podobné újmy doposud odčítány s využitím ustanovení na ochranu osobnosti či samotnými cestovními kanceláři jako pořadateli zájezdu za pomoci tzv. ITQ kodexu.

Zavedení institutu náhrady újmy za narušení dovolené je nutnou reakcí na předchozí nedůslednou transpozici směrnice Rady č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy, která akcentuje práva spotřebitele při sjednávání cestovních smluv, resp. dle české úpravy smluv o zájezdu, a ve svém článku 5 stanovuje právo zákazníka na náhradu škody vzniklé neplněním nebo nesprávným plněním smlouvy. V návaznosti na ustanovení článku 5 zmiňované směrnice vyvstala otázka, zda se takovou škodou míní toliko újma majetková nebo i nemajetková. Soudní dvůr Evropské Unie dovodil, že pod pojem *škoda* v daném případě lze subsumovat i nemajetkovou újmu, což učinil v rozsudku *Simone Leitner vs. TUI Deutschland GmbH & Co. KG*. V rozhodnutí soud poukázal zejména na účel a smysl směrnice.

Účel cesty, resp. dovolené je kritériem, které se v celé problematice výrazně uplatňuje. Náhrada tak nepřísluší například v případě zmaření pracovní cesty. Propracovanou literaturu nabízí v tomto směru německá civilistika, která věnuje náhradě újmy za zbytečně strávený čas dovolené dle BGB velkou pozornost a dovozuje mj. i nárok na náhradu rekreační hodnoty či náhradu hodnoty zážitků dětem. Není tedy překvapivé, že právě v Německu vznikla tzv. frankfurtská tabulka s výčtem nepříjemností, které se mohou během zájezdu vyskytnout, a jejich kvantifikací. Tabulka je nezávazným podkladem pro rozhodování nejen německých, ale například i rakouských soudů a byla podnětem k vytvoření tzv. ITQ kodexu, který při řešení reklamací využívá řada cestovních kanceláří napříč celou Evropou.

České prameny zabývající se touto problematikou jsou, na rozdíl od těch německých, zatím omezenější. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku účinnému od 1.1.2014

vysvětluje opuštění původního označení institutu jako *náhrada újmy za ztrátu radosti z dovolené* a jeho nahrazení citově nezabarveným *narušením dovolené*. V komentářích je pozornost věnována spíše srovnání s předchozím právním stavem a evropskou judikaturou. Je však nabíledni, že předmětný institut neunikne pozornosti a hlubšímu zkoumání nejen ze strany právnické veřejnosti, ale především justice. Na takové studie a judikaturu si však budeme muset ještě chvíli počkat.

Osobně se domnívám, že náhrada újmy za narušení dovolené je užitečným institutem, o kterém ještě mnoho uslyšíme. S ohledem na současné tempo životního stylu a stále rostoucí psychickou zátěž lidí je pochopitelné, že je zmaření dovolené palčivěji vnímáno a nemělo by být opomíjeno. Zároveň je však s ohledem na specifičnost takové újmy zvláštní úprava její náhrady nezbytným východiskem. Ve své práci jsem se snažila shrnout základní pohledy na nárok takové náhrady, poodkrýt podhoubí jejího vzniku a jeho účelu, zmínit její výhody a nevýhody a přihlédnout k přístupům dalších evropských států, které budou jistě i zdejší vývoj ovlivňovat. Téma v sobě ukrývá mnoho zajímavostí, kterým by bylo záhodno věnovat se podrobněji. Těším se, že takové bádání bude předmětem některé mé budoucí práce.

8. Použité prameny

8.1 Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 159/1999 Sb. o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Směrnice Rady č. 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy z 13. června 1990

Bürgerliches Gesetzbuch, BGBl I 2002, 42, 2909; 2003, 738

Konsumentenschutzgesetz, BGBl. Nr. 140/1979

8.2 Literatura

HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§2055 - 3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014

WESTERMANN, Harm Peter. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: besonderer Teil II (§§607-704). 3. Aufl. München: Beck, 1997, VII

SOERGEL, Hans Theodor. *Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Bd 4/2, Schuldrecht III/2, (§§ 651a-704) / begründet von Hs. Th.Soergel ; neu herausgegeben von W. Siebert.* 12. Aufl. Stuttgart: Kohlhammer, 2000

NIEPER, Franz. *Niederländisches Bürgerliches Gesetzbuch. Buch 6, Allgemeiner Teil des Schuldrechts ; Bücher 7 und 7A, Besondere Verträge / F. Nieper, A.S. Westerdijk (Red.) ; bearbeitet von Franz Nieper ... [et al.].* München: Beck, 1995

8.3 Judikatura

C-168/00 *Simone Leitner v. TUI Deutschland GmbH & Co. KG.* ECLI:EU:C:2002:163

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2007, sp. zn. 30 Cdo 3577/2006, dostupné na www.nsoud.cz

8.4 Další prameny

ŠVESTKA, Jiří.: *Občanské právo hmotné III.* (přednáška) Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 10.12.2013

FISCHEROVÁ, Jana.: Sněmovnou prošel návrh nového občanského zákoníku. V: *Parlamentní listy* [online]. Listopad 11, 2011 8:04 PM [cit. 2015-04-12]. Dostupný z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profily/Ing-Jana-Fischerova-CSc-2266/clanek/Snemovnou-prosel-navrh-noveho-obcanskeho-zakoniku-9526>

ŽIARAN, Pavel. *Loss of enjoyment of holiday, does it provide a legitimate basis for a legal institute? A marketing answer.*[online]. Brno, 2013 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.pefka.mendelu.cz/predmety/simul/PEFnet13/prispevky/ZiaranMkg.pdf>. Příspěvek do sborníku konference. Mendelova univerzita v Brně.

Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze).

In: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. 2012, s. 522

HULMÁK, Milan. Ztráta radosti z dovolené. *Právní rozhledy*. 2009, č. 2., s. 52

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Podpora regionů a cestovní ruch. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky [vid. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Dovolena-bez-starosti/Casto-kladene-dotazy>

Kodex International Travel Quality (ITQ). In: *Www.etics.cz* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.travel2002.cz/pdf/itq.pdf>

Informationen zum Reisenrecht. In: *Advoprax AG Kanzlei Agnesstraße* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://www.rechtspraxis.de/frankfurt.htm>

Salmonelóza. In: *Wikipedie* [online]. [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Salmonel%C3%B3za>

Wiener Liste. In: *Rechtsfreund* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.rechtsfreund.at/wiener-liste.htm>